

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ТРУСОВА Н.В.

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ**

ПІДРУЧНИК

Мелітополь
Видавничий будинок ММД
2017

Рецензенти: *І.І. Вінченко*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
М.Я. Демяненко, доктор економічних наук, професор, академік НААН Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», завідувач відділення фінансів, обліку та інвестицій

Рекомендовано до друку вченою радою Таврійського державного агротехнологічного університету (протокол № 15 від 29 червня 2016 р.)

Трусова Н.В.

Т78 Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання аграрної галузі: Підручник / Н.В. Трусова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2017. – 245 с.

ISBN 978-966-197-520-9

В підручнику розглядаються теоретико-методологічні положення формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі. Визначено економічну сутність та функціональні характеристики фінансового потенціалу, його системний інструментарій, який комбінує розподіл вартості фінансових ресурсів, ідентифікує ризики фінансування в тренді фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства. Згруповано комплекс традиційний та нетрадиційних методичних підходів до процесу формування фінансового потенціалу, прогнозу імітації стабільного його рівня, моделювання міжелементного балансу між обсягом фінансових ресурсів та їх джерелами для певної агрокліматичної зони. Представлено механізми стабілізації фінансової діяльності суб'єктів господарювання аграрної галузі та ефективність заходів щодо регулювання й оцінювання фінансового потенціалу на макро-, та мікрорівнях. Розкрито стратегічні напрями реалізації фінансового потенціалу на основі елементів і потоків ресурсного планування, прогнозування та моделювання, формування архітектури фінансових ресурсів та механізму системи управління, який спрямований на мінімізацію вартості джерел фінансування, фінансового ризику господарської діяльності суб'єктів аграрної галузі.

Розрахована на широке коло науковців, керівників органів управління сільського господарства, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів.

УДК 005.936.3:336.051(075.8)

ISBN 978-966-197-520-9

© Трусова Н.В., 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	7
Тема 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	7
1.1. Економічна сутність фінансового потенціалу	7
1.2. Структурні ознаки та спектр можливостей фінансового потенціалу	14
1.3 Системний інструментарій та функціональні характеристики фінансового потенціалу.	17
1.4. Складова фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	26
Питання для самоперевірки, повторення	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	33
Тема 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	33
2.1 Сучасні підходи формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі.	33
2.2 Функціональний підхід формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	35
2.3 Нетрадиційний підхід процесу формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	39
2.4 Доходний підхід формування фінансових активів суб'єктів господарювання аграрної галузі	41
2.5 Стратегічні методи формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	46
Питання для самоперевірки, повторення	52
Тема 3. МЕТОДОЛОГІЯ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	53
3.1 Методологія прогнозування фінансового потенціалу мікрорівня	53
3.2 Системні фактори прогнозування рівня фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	60
3.3 Методологія регулювання та оцінювання фінансового потенціалу макро-, та мікрорівня	66
3.4 Механізми стабілізації фінансової діяльності суб'єктів господарювання аграрної галузі	89

3.5 Методичний інструментарій фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	95
Питання для самоперевірки, повторення	118
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	120
Тема 4. ПЛАНУВАННЯ РИЗИКОФОРМУЮЧОЇ ОБЛАСТІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	120
4.1 Фінансова складова економічного розвитку суб'єктів господарювання аграрної галузі	122
4.2 Планування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	128
4.3 Використання планових заходів до формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	132
4.4 Моделювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі на засадах комунікативної структури управління ризиками	136
4.5 Модель прогнозованої ризикоформуючої області фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі.	143
4.6 Комплексна оцінка багатofакторного ризику фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	149
Питання для самоперевірки, повторення.	165
Тема 5. ПРОГНОЗУВАННЯ ОПТИМІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	165
5.1 Основні стратегічні підходи до оптимізаційної структури фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі	166
5.2 Прогнозування рівня фінансового левериджу суб'єктів господарювання аграрної галузі	167
5.3 Оптимізаційна структура фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі за критерієм мінімальної вартості залучених фінансових ресурсів	170
5.4 Оптимізаційна структура фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі за критерієм мінімального рівня фінансового ризику та термінів залучення фінансових ресурсів	197
Питання для самоперевірки, повторення	206
ЛІТЕРАТУРА	207
ДОДАТКИ	216

ВСТУП

Виникнення фінансової кризи у сільському господарстві викликані сукупністю проблем загальноекономічного та фінансового характеру. Одним із шляхів їх подолання та основною умовою ефективного розвитку суб'єктів господарювання в цілому є фінансовий потенціал, який мобілізує реальні та приховані фінансові можливості, відіграє визначальну роль у забезпеченні стабільності та збалансованості фінансування їх діяльності. Фінансовий потенціал, на основі якого здійснюється дослідження та вирішення проблемних питань фінансування суб'єктів господарювання аграрної галузі, ґрунтується на вивченні принципів взаємодії чинників, що підпорядковані загальному фінансовому механізму і спрямовані на забезпечення цільових параметрів прибуткової їх діяльності. Такі тенденції, як ускладнення фінансування інвестиційних проєктів підприємств аграрної сфери, зростання вартості кредитних ресурсів, скорочення пільгового кредитування та державних програм фінансової підтримки вразили вітчизняну галузь сільського господарства. Для господарюючих суб'єктів цей несприятливий розвиток подій поглибив зниження їх фінансових процесів, зростання ризику фінансування та послаблення позицій на фінансовому ринку.

Низька оцінка фінансування вітчизняного сільськогосподарського виробництва в порівнянні з світовим досвідом розвитку підприємницької діяльності, захисту прав інвестора, прав інтелектуальної власності, оподаткування бізнесу пов'язані з послабленням методів регулювання сільського господарства. На заваді вирішення цього завдання гостро постає проблема подолання інформаційної непрозорості напрямів руху фінансових потоків, які провокують явище кризи фінансової стабільності галузі. Теоретико-методологічних положення та методичні підходи до формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі визначають актуальність досліджуваної проблематики з акцентом на ефективність реалізації потенційних фінансових резервів в структурі джерел їх фінансування.

За структурою підручник складається з чотирьох розділів. Перший розділ присвячений теоретичним положенням формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрної галузі. Він містить узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності предмету, об'єкту, функцій фінансового потенціалу, що базується на теорії здатності, теорії обмежень з посиленням ролі фінансових й управлінських систем в фінансово-економічному просторі мікрорівня. Визначено сутність поняття «фінансовий потенціал суб'єктів господарювання аграрної галузі». Встановлено системний інструментарій фінансового потенціалу, який серед усієї сукупності інструментів фінансової системи, визначає індивідуальні способи прояву та наявні причинно-наслідкові зв'язки. Головною метою фінансового потенціалу є динамічне спрямування значної частки фінансових ресурсів в кругообіг операційно-інвестиційного ланцюга.